



## İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Seviyelerine Göre Dilbilgisi ve Konu İçeriği Sıralaması

**Mamuka Khozrevanidze**

International Burch University, Bosnia and Herzegovina

**Mustafa Arslan**

International Black Sea University, Georgia

**Özet:** İkinci dil olarak Türkçenin öğretiminde dilbilgisi ve konu içeriğinin öğretim sıralaması çok önemlidir. Hangi seviyede hangi konu ve dilbilgisi kurallarının öğretileceği bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili bu zamana kadarki yapılan çalışmalar kurum ve şahıs bazında yapılan çalışmalardır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde belirtilen seviyelere uygun olarak bazı çalışmalar yapılmış olsa da Türkçenin ait olduğu dil ailesi ve yapısı bakımından Avrupa dillerinden ayrı olarak düşünülmelidir. Bu çalışmada nitel araştırma kapsamında durum incelemesi modeli kullanılmıştır. Veriler gözlem ve doküman analizi yoluyla elde edilmiş ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ikinci dil olarak Türkçenin gramer ve konu öğretimi sıralaması seviyelere uygun olarak şekillendirilmiştir. Bu sıralama oluşturulurken dil bilgisi içeriği ve konular arasındaki mantıksal ilişki üzerinde durulmuştur. A1'de 25 (13 DBİ, 12 Kİ), A2'de 23 (9 DBİ, 14 Kİ), B1'de 18 (10 DBİ, 8 Kİ), B2'de 24 (19 DBİ, 5 Kİ), C1'de 22 (16 DBİ, 6 Kİ) ve C2'de (7 DBİ, 3 Kİ) dilbilgisi ve konu içeriği başlığının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öne çıktığı tespit edilmiştir.

**Anahtar sözcükler:** İkinci dil, Türkçe öğretim, dilbilgisi, konu sıralaması

### Giriş

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ile Türkçenin de içinde bulunduğu diller için her seviyede hangi kazanımların öğretileceğine ve edinileceğine dair bir çerçeve programı hazırlanmıştır. Bu bir çerçeve programı olması nedeniyle dil becerilerinin kazanımına yönelik uygulamada tam bir başarı beklenemez. Hedef kitlenin ana dili yapısı ile Türkçenin yapısı arasındaki farklar bu ayrışımın en temel noktasıdır.

Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda ikinci dil olarak Türkçenin öğretiminde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri dil seviyelerine göre dilbilgisi ve konu içeriği sıralaması meselesidir. Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan resmi kurum ve kuruluşlar (Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı, üniversiteler bünyesinde hizmet veren Türkçe öğretim merkezleri vb...) arasında dahi bu konuda bir işbirliği yoktur. Her kurum ve kuruluş kendi ikinci dil olarak Türkçe öğretim programını oluşturmuştur (Melanlıoğlu ve Balcı, 2020).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal oluşturulurken hedef kitlenin ana dili yapısı, yaşı, yetiştiği kültür ortamı vb. bir çok unsur dikkate alınması gerekirken bunlar çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Hazırlanan ders materyalleri bilimsel bir yaklaşımdan uzak olarak deneme yanılma yoluyla yapılmaktadır.

“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konularının belli becerileri destekleyecek şekilde sınıflandırılıp sınırlandırılması ve yapılandırılması gerekmektedir” (Karatay ve Kaya, 2019, s.3). İkinci dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi ve konu içeriği sıralaması yapılırken arasındaki ilişki ve bağlantılar mutlaka dikkate alınmalıdır.

Örneğin -cl yapım ekinin öğretimi meslek adlarının öğretimiyle ilişkilendirilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken durum, dilbilgisi konuları sezdirilerek verilirken daha çok meslek adlarının öğretimi sağlanmalıdır.

## Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma bağlamında durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışmalarında bir olay veya birkaç olay derinlemesine incelenir. “Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır” (Chmiliar, 2010; akt. Subaşı ve Okumuş, 2017, s.420).

### Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yazılmış olan tezler, kitaplar, konferans bildirimleri, makaleler, raporlar ve her seviyede yabancı dil olarak Türkçe öğrenmiş olan yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde dil seviyelerine göre dilbilgisi ve konu içeriğine yönelik yapılmış olan tüm çalışmalar ve Ukrayna, Bosna Hersek, Gürcistan’daki özel ve devlet kurumları bünyesindeki Türkoloji bölümlerinde Türkçe öğrenen öğrenciler ve kursiyeler oluşturmaktadır.

### Veri Toplama Araçları ve Analizi

Nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman analizi ve gözlem aracılığıyla veriler elde edilmiştir.

Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008; akt. Kırıl; 2020, s.173).

Konuyla ilgili yapılmış olan çalışmalar, kaynaklar (kitap, makale, tez, bildiri vb.) başlıklar halinde taranarak fişlenmiştir. Araştırmacılar uzun zaman yurt dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin (YDTÖ) her seviyesinde ders vermişlerdir. YDTÖ derslerini Ukrayna, Bosna Hersek ve Gürcistan’daki kimi özel ve devlet kurumlarındaki Türkoloji bölümlerinde veya kurslardaki söz konusu ülke uyruklu öğrencilere ve kursiyelere vermişlerdir. Bu bağlamda araştırmacılar tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ) derslerinde dil bilgisi ve konuların öğretimi aşamaları gözlemlenmiş ve YDTÖ’nde hangi dil bilgisi ile hangi konunun paralel olarak öğretileceği çok kez uygulanarak sınanmıştır. Kimi zaman YDTÖ için hazırlanmış olan ders kitaplarındaki dil bilgisi ile konu içeriğinin uyumlu olmadığı gözlemlenmiştir. Araştırmacılar bu durumları not etmiş ve seviyeye uygun dil bilgisi ve konu içeriklerini doğru olarak eşleştirmeye çalışmışlardır. Doküman incelemesi ve gözleme dayalı veriler dil seviyelerine göre tablolara aktarılmıştır. Tablolarda içerikler DBİ (dil bilgisi içeriği) ve Kİ (konu içeriği) olarak gösterilmiştir.

## Bulgular ve Yorumlar

Ana dili Türkçe öğretimi ile YDTÖ'ndeki dil bilgisi ve konu içeriği aynı değildir. Dilin dört temel becerisi olan dinleme-analama, konuşma, okuma ve yazma becerileri ana dili ve YDTÖ'nde farklı şekillerde gelişir. Örneğin YDTÖ'nde konuşma becerisinin gelişimine öncelik verilirken ana dili Türkçe öğretiminde okuma ve yazma üzerinde daha çok durulur. Dolayısıyla ana dili ve YDTÖ'nde dil bilgisi ve konu içeriği paralellik göstermez ve dilbilgisi ve konu içerikleri paralel olarak ilerlemez. Elde edilen verilere göre YDTÖ'nde seviyelere göre öğretilecek dilbilgisi ve konu içerikleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

**Tablo 1**

*Dil Seviyesi A1*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	Türkçe Sesler ve Şekilleri (Alfabe)	Kİ
2	Tanışma ve Selamlaşma	Kİ
3	İşaret Zamirleri ( <i>Bu, şu, o</i> )	DBİ
4	<i>Kim? ve Ne?</i> Soruları	Kİ
5	<i>Evet, Hayır</i> Sözcükleri ve <i>-mI</i> Soru Eki	Kİ / DBİ
6	<i>değil</i> İsimlerde Olumsuzluk	Kİ
7	İlk Öğretilecek 100 Kelime	Kİ
8	Büyük Ünlü (Vokal) Uyumu	DBİ
9	Çoğul Ekleri ( <i>-ler, -lar</i> )	DBİ
10	Şahıs Zamirleri ( <i>Ben, sen o, biz, siz, onlar</i> )	Kİ
11	y Kaynaştırma Ünsüzü	DBİ
12	Haftanın Günleri	Kİ
13	İyelik Ekleri (Tamlayan Hali)	DBİ
14	Ünsüz Yumuşaması	DBİ
15	Sayılar	Kİ
16	<i>Var ve yok</i> kelimeleri	Kİ
17	Bulunma Hali ( <i>-de, -da, -te, -ta</i> )	DBİ
18	Ünsüz Benzeşmesi Öğretimi	DBİ
19	Fiil Köklerinin Emir Anlamında Kullanımı (gel, git, yap, oku vs.)	Kİ
20	Mastar Ekleri ( <i>-mek, -mak</i> )	DBİ
21	Şimdiki Zaman ( <i>-Iyor</i> )	DBİ
22	Şimdiki Zaman Olumsuz Şekli	DBİ
23	Şimdiki Zaman Soru Şekli	DBİ
24	Ev ve Bölümlerinin İlişkilendirilmesi	Kİ

Yabancı dil öğretiminde dillerin fonetik ve şekil yapıları ön plana çıkar. Bu bağlamda dil bilgisi ve konu içerikleri köken ve yapı bakımından ayrı olan dillerde de farklılık göstermektedir. Hatta toplumların sosyal yapıları ve kültürel unsurları bile bu duruma etki etmektedir. Tablo 1’de görüleceği üzere YDTÖ’nde zamanların öğretimine şimdiki zamanla başlanır. Çünkü soayal yapıdan kaynaklanan bir özellik ön plana çıkar. Türk toplumu şimdiki zamanda yaşar, olaylar içinde bulunan zamana göre şekillenir. Şimdiki zamanın geçmiş zaman hariç diğer tüm zamanları kapsayıcı bir özelliği vardır. Aşağıdaki tabloda bu durum çok somut bir şekilde örneklendirilmiştir.

**Tablo 2**

*Diğer zamanların şimdiki zaman görünümü*

Zaman	Örnek Cümle
Şimdiki Zaman	Ankara’ya gidiyoruz.
Gelecek Zaman	<i>Hafataya Ankara’ya gidiyoruz.</i> (Haftaya Ankara’ya gideceğiz)
Geniş Zaman	<i>Her zaman Ankara’ya gidiyoruz.</i> (Her zaman Ankara’ya gideriz)

Bu yüzden Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde dillerin seviyelere uygun dil bilgisi ve konu içerikleri verilmez. Sadece dört temel dil becerisi (ilave bazı becerelerle birlikte) kapsamında ulaşılması gereken hedefler gösterilir. Dil becerileriyle ilgili hedefler açıklanırken kimi zaman kısmen konu içeriklerinden bahsedildiği görülür.

Zamanların öğretiminde ilk olarak olumlu şeklinin, daha sonra olumsuz ve soru şekillerinin öğretiminin sıralama olarak daha uygun olduğu araştırmaya katılanlarla yapılan denemelerde açıkça saptanmıştır. Zamanların olumlu, olumsuz ve soru şekillerinin öğretiminde, ünlü uyumu, y kaynaştırma, ünsüz yumuşaması ve ünsüz benzeşmesi gibi konuların öğretiminin gerekliliği de araştırmaya katılanlarla yapılan uygulamalarda belirlenmiştir.

Özellikle A1 ve A2 seviyesinde dil bilgisi konuları sezdirilerek öğretilmiştir. Dil bilgisi konularının öğretimi konu içeriklerinin içerisinde öğretilirken kaybolmuştur. Dilin canlı kısmı olan dinleme-anlama, konuşma, okuma ve yazma öne çıkarılmıştır.

Öğrencilerle yapılan uygulamalarda zamanların öğretim sırasının şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman ve duyulan geçmiş zaman şeklinde şekillendiği gözlemlenmiştir. Zamanların bu sıralama ile öğretilmesinde dil bilgisi ve konu içeriklerinin etkili olduğu görülmektedir.

**Tablo 3***Dil Seviyesi A2*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	Okuma Çalışması	Kİ
2	<i>Kaçıncı?</i> Sorusu	Kİ
3	<i>Kaç?</i> Sorusu	Kİ
4	Yönelme Hali	DBİ
5	Yönler	Kİ
6	<i>Hangi?</i> sorusunun öğretimi	Kİ
7	Görülen Geçmiş Zaman	DBİ
8	<i>Nasıl?</i> Sorusu	Kİ
9	Belirtme Hali	DBİ
10	-CI Ekiyle Meslek Adları	DBİ / Kİ
11	Dikte Çalışması	Kİ
12	Gelecek Zamanın Öğretimi	DBİ
13	Ülke Dil ve Millet Adları	Kİ
14	Sıfat Yapım Eki -II / -sIz Eki	DBİ
15	<i>Hava Nasıl?</i> Sorusu	Kİ
16	Ayrılma Hali	DBİ
17	Renklerin Öğretimi	Kİ
18	Geçmiş Zamanın Öğretimi	DBİ
19	<i>Ne Zaman?</i> Sorusu	Kİ
20	Mevsim ve Aylar	Kİ
21	Vasıta Hali	DBİ
22	<i>Saat Kaç?</i> Sorusu	Kİ

Zamanların öğretim sıralamasında olduğu gibi anlamına uygun olarak isim hal eklerinin de paralel olarak öğretilmesi de çok önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın yürütüldüğü öğrencilerle yapılan uygulamalarda isim hal eklerinin öğretim sırası bulunma haliyle başlamaktadır. Çünkü şahıs zamirlerinin öğretilmesinden sonra sahiplik (iyelik) anlamının bulunma hali ile çok kolay bir şekilde öğretildiği gözlemlenmiştir. *Kim ve ne* soru zamirleri ve *var ve yok* isimlerinin önceden öğretilmesiyle birlikte bulunma hali için öğrencilerle geniş bir pratik yapma alanının açıldığı belirlenmiştir. Örneğin *Bende araba var, Çantada ne var?, Sınıfta kim var? vb.* Bulunma halini sırasıyla yönelme, belirtme, ayrılma, vasıta ve görecelik hallerinin öğretiminin takip ettiği öğrencilerle yapılan çalışmalarda açık bir şekilde saptanmıştır. Ad durum eklerinin bu şekilde sıralanmasında zamanların öğretim sırası ve konu içeriklerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

**Tablo 4***Dil Seviyesi B1*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	Duyulan Geçmiş Zaman	DBİ
2	Yeterlilik Fiili	DBİ
3	Sebze ve Meyve Adları	Kİ
4	Bugün Kendini Nasıl Hissediyorsun? Sorusu	Kİ
5	Görecelik (eşitlik) Hali	DBİ
6	Yiyecek (gıda) ve İçecek Adları	Kİ
7	Gereklilik Kipi	DBİ
8	Giyecek Adları	Kİ
9	<i>Beri/Kadar/İcin/Gibi</i> Edatları	Kİ
10	Dilek Şart Kipi	DBİ
11	Dikte Yazdırma ve Okuma Çalışması	Kİ
12	Emir Kipi	DBİ
13	Akrabalık İsimleri	Kİ
14	Zamir ve Sıfat Yapım Eki <i>-ki</i>	DBİ
15	İstek Kipi	DBİ
16	Dönüşlülük Zamiri	Kİ
17	Ek-fiil	DBİ
18	İşaret Zamirlerinin İsmi Hal Eklerine Göre Çekimi	DBİ

A1 ve A2 seviyesini tamamlayan öğrencilerin özellikle konuşma becerilerinin iyi geliştiği görülmektedir. B1'den itibaren dinleme-anlama, okuma ve yazma becerilerinin öğretilmesiyle dil bilgisi konularına yoğunlaşmıştır. Konuşma kaygısını çözen öğrenciler için diğer dil becerilerini daha kolay geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Dil bilgisi konu sıralamasında zaman ve ad durum eklerinin öğretiminden sonra kiplere geçilmiştir. Belli bir dil temelini alan öğrencilerin kipleri öğrenirken zorlanmadıkları gözlemlenmiştir. Kiplerin öğretim sıralaması gereklilik, şart, emir ve istek kipi şeklinde sıralanmıştır.

Türkçede zarf-fiiller ve sıfat-fiiller önemli bir yer kaplar. Araştırmada B2 seviyesinin ağırlıklı olarak belli bir temeli alan hedef kitleye zarf ve sıfat fiillerin öğretilmesiyle geçtiği saptanmıştır. Tablo 5'te zarf-fiillerin öğretim sıralaması verilmiştir. Zarf ve sıfat fiillerin öğretiminde kullanılacak olan *ne zaman, nasıl, niçin?* sorularını daha önceki seviyelerde öğretilmiştir. Bunun üzerine zarf ve sıfat fiillerin öğretimini kolaylaştığı gözlemlenmiştir.

**Tablo 5***Dil Seviyesi B2*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	Zarf-fiiller	Kİ
2	-ken Zaman Zarf-fiili	DBİ
3	-Inca Zaman Zarf-fiili	DBİ
4	-Dlka Zaman Zarf-fiili	DBİ
5	-DIğIndA /-DIğI Zaman Zarf-fiili	DBİ
6	-DIktAn sonra Zaman Zarf -fiili	DBİ
7	-Eli Zaman Zarf-fiili	DBİ
8	-Ar...mAz Zaman Zarf-fiili	DBİ
9	-a /-e Durum Zarf-fiili	DBİ
10	-ErEk Durum Zarf-fiili	DBİ
11	-mAdAn Durum Zarf-fiili	DBİ
12	-Ip Bağlama Zarf-fiili	DBİ
13	-DIğI halde Bağlama Zarf-fiili	DBİ
14	-DIğIndAn Sebep Zarf-fiili	DBİ
15	Bulmaca ve Tekerleme İle Kelime Öğretme	Kİ
16	Anımsatma ve Benzer Sesler Yardımıyla Kelime Öğretimi	Kİ
17	Sıfat-Fiiller	Kİ
18	-En Sıfat-fiili	DBİ
19	-ICI Sıfat-fiili	DBİ
20	-Ir/-Ar Geniş Zaman Sıfat-fiili	DBİ
21	-AcAk Gelecek Zaman Sıfat-fiili	DBİ
22	-DIk Geçmiş Zaman Sıfat-fiili	DBİ
23	-mIş Geçmiş Zaman Sıfat-fiili	DBİ
24	Seviyeye uygun uyarlanmış hikayelerin okutulması	Kİ

C1 seviyesinde ağırlıklı olarak bileşik zamanlar, yapım ve çekim eklerinin öğretimine odaklanıldığı görülmektedir. Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için yapım ve çekim eklerinin öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte zarf, zamir ve fiillerle ilgili kimi dilbilgisi konularının öğretimiyle C1 seviyesinin şekillendiği anlaşılmaktadır.

**Tablo 6***Dil Seviyesi C1*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	Belgisiz Zamirler	Kİ
2	Fiillerde Çatı	DBİ
3	Kişileştirme Sıfatları	Kİ
4	Tezlik Fiili	DBİ
5	Yardımcı Fiiler	DBİ
6	Ünlü Düşmesi	DBİ
7	-Ce Eki	DBİ
8	-Cik/-cAğlz Küçültme Eki	DBİ
9	-Er Üleştirme Eki	DBİ
10	İsim Fiileri	Kİ
11	Göre/üzere/karşı /doğru/yalnız/ragmen ve diğer Edatları	Kİ
12	Bağlaçlar	DBİ
13	Birleşik Zamanlı Filler	DBİ
14	Hikaye Birleşik Zamanı	DBİ
15	Rivayet Birleşik Zamanı	DBİ
16	Şart Birleşik Zamanı	DBİ
17	Yapım Ekleri	Kİ
18	Fiilden İsim Yapma Ekleri	DBİ
19	Fiilden Fiil Yapma Ekleri	DBİ
20	İsimden İsim Yapma Ekleri	DBİ
21	İsimden Fiil Yapma Ekleri	DBİ
22	Dilbilgisi konularını öğretici metinler okutma	Kİ

Dilbilgisi ve konu içeriğini tamamlayan öğrencilere C2 seviyesinde daha çok kelime, kelime grupları, cümle ve imla ve noktalama öğretimi yapılabileceği araştırmacılar tarafından saptanmıştır. Edebi metinlerin öğretimi ve okutulması bu seviyedeki hedef kitlenin okuma becerilerinin en üst seviyeye çıktığının bir göstergesidir. Basılı ve görsel medyayı izleme, dinleme anlama ve okuma anlama becerilerinin gelebileceği en tepe nokta olarak görülmektedir. Konuşurken deyimleri, atasözleri, kültürel motifleri, kısaltmaları ve terimleri kullanabilme ise konuşma becerisi için ulaşılabilecek en iyi hedeftir. İmla ve noktalamayı doğru kullanabiliyor olmak da yazma becerisi için en yüksek seviyedir. C2 seviyesindeki konulara hakim hedef kitlenin anadili konuşuruna yakın bir şekilde hedef dili kullanmaya başladığı gözlemlenmiştir.



**Tablo 7***Dil Seviyesi C2*

Sıra	Dil Bilgisi (DBİ) ve Konu İçerikleri (Kİ)	İçerik
1	İkilemelerin Öğretimi	Kİ
2	Deyim ve Atasözlerinin Öğretimi	Kİ
3	Terimlerin Öğretimi	Kİ
4	Kısaltmaların Öğretimi	DBİ
5	Eşanlımlı Kelimelerin Öğretimi	Kİ
6	Cümle ve Ögelerinin Öğretimi	DBİ
7	İmla ve Noktalama Öğretimi	DBİ
8	Edebi metinler okuma	Kİ
9	Basılı Yayınların Okutulması	Kİ
10	Görsel ve İşitsel Yayınların İzletilmesi	Kİ

## Sonuç ve Öneriler

Dil bilgisi ve konu içerikleri, A1 seviyesinde 24, A2 seviyesinde 22, B1 seviyesinde 18, B2 seviyesinde 24, C1 seviyesinde 22 ve C2 seviyesinde 10 olmak üzere toplam 120 başlıktan oluşmuştur. Dil bilgisi ve konu içeriklerinin basitten zora doğru şekillendiği açıkça görülmektedir.

Dil bilgisi konularının öğretiminde bilenenen bilinmeyene doğru bir yöntem kullanılmıştır. Türkçenin yapısı gereği dil bilgisi konularının özellikle yabancı dil olarak öğretiminde bir sırayı takip ettiği edilen bulgulardan anlaşılmaktadır.

Konu içeriklerinin öğretim sırası ise tamamen günlük konuşmadaki (sokak dili) önem sırasına göre şekillenmiştir. Bireyin ihtiyaçlarını karşılaması, toplumla olan ilişkisi, sosyal yaşam ve kültürel unsurlar vb. durumlar bu sıralamanın oluşmasında etkili olduğu görülmektedir. Her toplumun sosyal yaşam ve kültürel değerleri farklı olduğu için konu içeriklerinin önem derecesi değişebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ana dili olarak Türkçe öğretiminde dilbilgisi ve konu içeriklerinin öğretim sırasının farklı olduğunu söylemek mümkündür. Ana dili Türkçe öğretiminde dilbilgisi öğretimine ağırlık verilirken yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ilk seviyelerde konuşma becerisinin gelişimi üzerinde durulduğu ve dört temel dil becerisinin paralel olarak ilerletilmek istendiği görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe veya Türk dili ve Edebiyatı öğretmeni bölümlerinden mezun olanlar ancak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında bir seminer, sertifika aldıktan sonra ikinci dil olarak Türkçe öğretmeleri daha uygundur.

Sondan eklemeli bir dil şekline sahip olan Türkçe matematiksel bir yapıya sahiptir. Ekler sabit kalan köklere takılıp sökülerek farklı gramer kategorileri oluşturulur. Bir örnek üzerinde sabit olan köke getirilen ek daha sonra binlerce köke getirilerek öğretilir. Örneğin isimdeki son ünlü sese bakılarak binlerce isim -ler, -lar ekleriyle kolayca çoğul

yapıldığı ve hedef kitlenin bunu çabuk kavradığı anlaşılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğreticilerinin bu alan bilgilerine hakim olmaları çok önemlidir.

### KAYNAKÇA

- Balcı, M. ve Melanlioğlu, D. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı Üzerine, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 10(2), s.173-198
- Chmiliar, I. (2010). *Multiple-case designs*. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: SAGE Publications.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Karatay, H. ve Kaya, S. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dilbilgisi için Çerçeve Program. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7 (2), s.1-59
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi, *Journal of Social Sciences Institute*, 15, s.170-189
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), s.419-426

#### Sorumlu Yazar Bilgileri:

Yazar ismi: Mamuka Khozrevanidze

Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatı

Fakülte: Eğitim ve Beşeri Bilimler Fakültesi

Üniversite, Ülke: International Burch University, Bosna Hersek

Email: mamuka.khozrevanidze@stu.ibu.edu.ba

**Lütfen alıntılaysınız:** Khozrevanidze, M., & Arslan, M. (2024). İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Seviyelerine Göre Dilbilgisi ve Konu İçeriği Sıralaması. *Journal of Research in Turkic Languages*, 6(1), 9-18. DOI: <https://doi.org/10.34099/jrtl.612>

*Alındı: Eylül 11, 2023 • Kabul: Ocak 13, 2024*